

Олексій КОПАН,
доктор юридичних наук, професор,
провідний науковий співробітник наукової лабораторії
з проблем протидії злочинності ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ

Владислав МЕЛЬНИК,
кандидат юридичних наук, доцент,
викладач кафедри профілактики пожеж
та безпеки життєдіяльності населення
Інституту державного управління
та наукових досліджень з цивільного захисту

Сучасні тенденції регулювання боротьби з організованою злочинністю

Загострення оперативної обстановки в умовах воєнного стану створює загрозу широкому колу прав, інтересів особи й суспільства. Для недопущення подальшого ускладнення криміногенної ситуації необхідним є пошук прогресивних механізмів боротьби з організованою злочинністю. Метою роботи визначено формування науково обґрунтованих пропозицій щодо розвитку механізмів боротьби з організованою злочинністю, протидії встановленню злочинцями корупційних зв'язків в установах, організаціях, підприємствах, передусім у тих, які належать до системи національної безпеки. Відповідно до поставленої мети та специфіки предмета дослідження, використано історичний підхід, порівняльно-правовий і системно-структурний методи. Окреслено зміст процесів організації управління підсистемами, що задіяні у справі забезпечення національної безпеки. Необхідність її ефективного забезпечення засвідчують статистичні дані про ускладнення оперативної обстановки в окремих регіонах, загальна соціально-політична обстановка та загрозливі тенденції криміналізації суспільства. Стан стагнації не відповідає курсу максимально безпечного розвитку суспільства, тому головним завданням держави є активний захист громадян від небезпечних антисоціальних, злочинних і насильницьких виявів. Обґрунтовано, що успішність протидії цим негативним явищам залежить передусім від уніфікації окремих механізмів як на міжнародному, так і внутрішньодержавних рівнях, це стосується і стандартів. Доведено, що вдосконалення орга-

нізаційно-правових форм боротьби з організованою злочинністю слід здійснювати в напрямі покращення стандартів у системі управління ризиками, зокрема забезпечення інформаційної безпеки, стимулювання захисту інформаційних потоків. Аргументовано, що впровадження терміна «комплаєнс-аудит» до окремих законів України, що визначають основні засади реалізації державного фінансового контролю, аудиту фінансової звітності й організації аудиторської діяльності, забезпечить позитивний ефект у боротьбі з цими негативними явищами. Результати роботи можуть бути основою процесів підготовки прогностичних і програмних документів вищими ревізійними установами, антикорупційними органами, бізнес-середовищем щодо протидії виявам організованої злочинності, виявлення та ліквідації корупційних зв'язків зі злочинцями.

Ключові слова: стандарт; упровадження; протидія; корупція; комплаєнс-аудит.

The aggravation of the operational situation in the period of martial law creates a threat to individual human rights, interests of the individual, society, and the State. Organized crime, taking advantage of the situation (a wide range of risks), spreads corruption ties penetrating into the most important spheres of life, including political, economic, social, environmental and others. In order to prevent the further complication of the criminogenic situation, it is necessary to search for progressive legal mechanisms to combat organized crime. The purpose of the work is the formation of science-based proposals for the development of mechanisms for combating organized crime, countering the establishment of corrupt links by criminals in institutions, organizations, enterprises, especially those that are included in the national security system. In accordance with the set goal and specifics of the research subject, a complex of such methods as: historical approach, comparative-legal and systemic-structural methods are used. The main results of the research and the practical value of the work are summarized as follows. The content of the management processes of the subsystems involved in ensuring national security is outlined, the relevance of which is confirmed by both theory and practice of combating organized crime and corruption, which pose an immediate danger to the human right to life and security, and are an urgent need on the way to the accession of Ukraine to the European Union as a sovereign state. The urgency of these issues is confirmed not only by statistical data on the complication of the operational situation in certain regions and territories of the country, but also by the general socio-political situation and threatening trends of criminalization of society.

Keywords: standards, implementation, counteraction, corruption, compliance audit.

Постановка проблеми. Визначення шляхів використання світових трендів діяльності правоохоронних органів, ефективність якої безпосередньо впливає на стан забезпечення правопорядку, сьогодні є одним із стратегічних наукових завдань. Робота у цьому напрямі потребує координації не лише серед органів, що знаходяться у сфері управління силами безпеки, а і всіх центральних органів виконавчої влади, діяльність яких пов'язана з фінансовим контролем. Тільки за умов об'єднання їхніх зусиль і ресурсів можливо реалізувати перспективні сценарії розвитку і використання у правоохоронній діяльності досягнень науки і техніки, що напрацьовані у світі. Опрацювання наукових досліджень і практичних результатів роботи суб'єктів системи боротьби з організованою злочинністю та корупцією за час дії воєнного стану і пов'язаного з цим загострення оперативної обстановки дає підстави стверджувати, що підвищена увага виявляється до проблемупровадження передових технологій і практик.

Актуальним і доцільним для дослідження проблематики, якій присвячена ця стаття, є узагальнення методологічних підходів до формування організаційно-правових форм реагування на таке суспільно-небезпечне явище, як організована злочинність та її прояв – корупція, що дасть змогу в подальшому ефективно реагувати на загрози та забезпечувати сталий розвиток певних соціальних систем, надавати гарантії їх належного існування. Комбіноване застосування методів наукового пізнання використано для досягнення окресленої у статті мети. У нагоді став історичний підхід, за допомогою якого досліджено ефективність застосування організаційно-правових форм боротьби з організованою злочинністю та корупцією та особливості реагування держави на загрози, що несуть в собі ці негативні явища, залежно від багатьох факторів, що мали місце на певних етапах розвитку суспільства. Історико-порівняльний метод дозволив пізнати онтологію виникнення та розвитку правових зв'язків, закономірностей їх розвитку та тенденцій цих процесів; установлення взаємозалежності між явищами, що становлять предмет дослідження. Завдяки цьому методу було досліджено історію виникнення та становлення комплексу заходів, систематизація яких забезпечить здатність діяти відповідно до встановлених правил, норм, вимог і внутрішніх стандартів, віднесених до «комплаєнсу», що історично почав своє становлення у США. Метод застосо-

увався для встановлення еволюційних змін і розвитку міжнародного та внутрішньодержавного законодавства у сфері аудиту. Порівняльно-правовий метод знайшов своє відображення під час зіставлення положень українського та міжнародного законодавства. Використання зазначеного методу дозволило сформулювати позицію щодо впровадження в процес аудиту фінансової діяльності комплаєнс-аудиту, встановити зв'язок між «комплаєнсом» та протидією проявам організованої злочинності, окреслити нові шляхи забезпечення сталого розвитку України. Відтак, за допомогою системно-структурного методу досліджено стандарти «комплаєнсу», зокрема антикорупційного менеджменту, менеджменту ризиків, аудитів систем управління, а також принципи та настанови щодо організації комплаєнс-аудиту як складової процесів боротьби з організованою злочинністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Під час дослідження цієї проблеми через призму загальнодержавної політики боротьби з організованою злочинністю було проаналізовано наукові праці вітчизняних і міжнародних дослідників. Нормативну базу становлять нормативно-правові акти, що регулюють: функціонування системи запобігання корупції; зміст і порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень; аудиту фінансової звітності, провадження аудиторської діяльності та відносини, що виникають при її провадженні; здійснення державного фінансового контролю, а також стандарти, що мають перспективи застосування у відповідній сфері. Їх використання дозволило скласти найбільш загальну картину визначення змісту та гарантій реалізації досліджуваної засади. З метою отримання достовірних і реальних результатів дослідження згадані вище методи застосовувались у взаємному зв'язку та взаємній залежності.

Виклад основного матеріалу. Комплексність проблеми боротьби з організованою злочинністю визначає специфічність шляхів її розв'язання, передбачає відпрацювання на теоретичному рівні та апробацію на практиці оптимальних схем забезпечення функціонування механізму управління соціальними процесами, що виникають у зв'язку з наявністю у різних сферах життя ризиків. Її змістовна сторона потребує проведення роботи по розробці організаційно-правових форм здійснення комплаєнс-

аудиту як складової процесів боротьби з організованою злочинністю, основним призначенням яких є реалізація на практиці державної політики, шляхом виконання загальних і спеціальних завдань кожним з учасників цієї роботи. Процес моделювання відповідних систем передбачає виконання цілого комплексу заходів для визначення мети, задач, функцій, усталених зв'язків між організаційними утвореннями. Здійснення на теоретичному рівні конструювання своєрідного механізму, призначення і порядок функціонування якого визначається положеннями керівних документів, надання йому багатфункціональної форми дозволить підвищити ефективність управління процесами боротьби з організованою злочинністю, досягати бажаних результатів з меншими затратами. Формулювання організаційно-правових засад проведення відповідних процесів сприймається як основне завдання забезпечення національної безпеки.

Суперечність полягає в тому, що прямий зв'язок між відносинами національної безпеки і державними заходами боротьби з явищами, які їх порушують, встановлює обсяг повноважень органів виконавчої влади по охороні цих відносин. Тому викликає занепокоєння державна політика в галузі національної безпеки, коли об'єктом державної діяльності у сфері охорони відносин національної безпеки стає все більш широке коло питань, шляхи вирішення яких відносяться до регулювання відносин господарської діяльності, а не до безпеки. Небезпечність такої підміни полягає в надмірному посиленні у внутрішньому управлінні держави інституту заходів безпеки, можливості використання сил безпеки практично в усіх сферах суспільного життя, тобто утворення військово-поліцейської держави. Політика щодо розширення кола питань захисту суспільства та індивіда заходами безпеки створює можливість обмеження прав людини у разі невинуватого, надмірного втручання держави у життя людини.

Проілюструвати зміст політики національної безпеки, що вибудовується на системі протидії з додержанням основного права – «права на захист (безпеку)» можна на прикладі міжнародного досвіду у цій сфері. У Західній Європі та Північній Америці у питаннях забезпечення національної безпеки перевага віддається, передусім, захисту особистості від злочинних посягань, захисту інститутів держави і основ демократичного устрою. Це свідчить, що забезпечення національної безпеки –

один з мотивів, який визначає політику вдосконалення системи державного примусу і, природно, системи державного управління нею. Знайти баланс між цими заходами – одне з політичних завдань.

Ефективне управління ризиками, забезпечення прав та інтересів громадян потребує сукупності профілактичних заходів. Для цього потрібна не лише сумлінна робота державного апарату, а і всіх учасників місцевого самоуправління, в яких наявна небезпека корупції. Особливо це важливо тому, що організована злочинність, як правило, встановлює корупційні зв'язки у своїх злочинних цілях¹.

Національна безпека зумовлює необхідність створення розгалуженої системи організаційно-правових інструментаріїв, рівень використання яких визначає ефективність функціонування механізму безпеки. Процес моделювання систем безпеки є складним і передбачає комплексність, тобто він пов'язаний із застосуванням положень, різних наукових галузей. Комплексний характер розгляду полягає в багатоаспектному (політико-економічному, соціологічному, психологічному тощо) сприйнятті предмета дослідження, а використання соціально-правового підходу дозволяє встановлювати зв'язки між такими поняттями, як «організована злочинність» і «корупція», створювати нові науково-практичні системи, спрямовані на розв'язання проблем у цій сфері. Потреба в рамках соціальної інженерії повинна розглядатись як складна науково-теоретична система, що містить у собі сукупність знань про соціальне явище, оціночний критерій життєвого розвитку суб'єктів суспільних відносин і характеризує ступінь порушень, що відбуваються через негативні прояви соціального середовища існування людини.

Однією із сторін організації і функціонування соціальної системи є визначення найбільш повного числа факторів, які приводять в дію механізм регулювання суспільних відносин, від яких залежить характер самої системи, її мета, задачі, функції.

¹ Huss, O., Bader M., Meleshevych, A., Nesterenko, O. Effectiveness of anti-corruption activism in Ukraine's regions: The role of local context, political will, institutional factors, and structural factors. *Demokratizatsiya: The Journal of Post-Soviet Democratization*. 2020. № 28(2). С. 201–227.; Мороз В. П., Чаплинський К.О., Богуславський М.Г., Волошина М.О. Протидія організованим злочинностям в Україні: сучасність та перспективи : монографія. Дніпро : ДДУВС, 2023. 236 с.

Боротьбу з організованою злочинністю слід розглядати як оптимізовану систему, яка має забезпечувати технологічність взаємодії всіх її підсистем та спрямованість кожної з них відповідно до єдиного загальносистемного плану. Технологічний підхід до управління цією системою передбачає існування мозкового центру управління, який отримує інформацію за функціональними напрямками діяльності макросистеми. Аналітичні підрозділи виступають елементами цього центру. Об'єднання інформаційних потоків в єдиний напрямок дозволяють формалізовані схеми підпорядкування цьому центру суб'єктів соціальної діяльності та формалізований порядок їх взаємодії. Центр є носієм загальносистемної мети, що передбачає надання йому повного набору засобів для впровадження заходів, спрямованих на досягнення цієї мети. Стан проходження інформації та повноваження щодо її реалізації слугують підставою для розвитку організаційної структури управління. Як приклад, підсистемою, побудованою згідно із зазначеними правилами, може слугувати модель поліцейської діяльності, керована аналітикою, як це відбувається в моделі «Intelligence Led Policing»².

Ця модель є підґрунтям соціальної системи, її елементи мають оціночний, синтетичний характер і відносяться до технологічної функції соціальної діяльності, увага до неї визначається тим, що вона є одним з світових трендів, спрямованих на профілактику правопорушень, які враховують соціально-економічні, організаційно-правові, психолого-педагогічні, морально-етичні, моральні, культурно-освітні та інші фактори.

Відповідний підхід до моделювання перспективних організаційно-правових механізмів вжиття комплексних, ефективних заходів щодо боротьби з організованою злочинністю і корупцією, є загальнонаціональною справою, зокрема застосування системи «комплаєнс». Принциповим є сприйняття корупції як прояву організованої злочинності, що робить систему комплаєнс складовою загальної системи боротьби з цими негативними явищами і забезпечення національної безпеки України.

² Користін О.Е., Денисенко В.А. Content and interpretation of the term “intelligence” in the context of the intelligence-led policing model (ilp). *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. № 1. С. 72–79. doi: 10.32850/sulj.2023.1.13.

Теж саме стосується і застосування механізму комплаєнс-аудиту, який дозволяє досягати максимального підвищення ефективності функціонування системи, зосередити зусилля на виконанні основних функцій фінансового контролю, насамперед, групи органів, уповноважених на здійснення управління ризиками. Директивний характер організації діяльності вповноважених органів допомагає виключити надмірний контроль, дозволяє впровадити у життя всі прийняті головним органом управління рішення, з мінімальним викривленням їх змісту.

Організована злочинність володіє великим об'ємом коштів, що надає їм можливості нарощувати свій потенціал, використовуючи новітні досягнення у науці й техніці у злочинних цілях, реально конкурувати з правоохоронними органами в оперативності, технічних можливостях, використанні інформаційних ресурсів, інформаційно-комунікаційних технологій і т.ін. Стурбованість викликає і загроза доступу організованої злочинності до ядерної, хімічної, радіологічної та бактеріологічної зброї. Ефективно протидіяти зростаючим загрозам можливо за умови використання найбільш прогресивних технічних розробок і методик.

Саме всебічність такого підходу дозволяє розширити механізми забезпечення ефективності протидії корупції як прояву організованої злочинності, використовуючи, у тому числі потенціал фінансового контролю. Одним з таких кроків може стати внесення змін до Законів України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» (ст. ст. 1, 7, 8, 14, 15, 40)³ та «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні»⁴ (ст. ст. 2, 3, 5, 8) в частині запровадження організаційно-функціональної форми забезпечення спроможності суб'єкта аудиторської діяльності реалізовувати свої завдання у внутрішній та зовнішній сферах його роботи – «комплаєнс-аудит».

Комплаєнс при розробці алгоритмів, які покладені в його основу за специфікою тієї чи іншої сфери соціальної активності,

³ Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>

⁴ Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26.01.1993 № 2939-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>

дозволяє стати інструментом не лише для спеціальних органів, що відповідають за проведення регулярної роботи з огляду та виявлення корупційних ризиків і факторів уразливості, але значно більшого кола суб'єктів. Об'єктивно це створює базис для використання комплаєнс у боротьбі з організованою злочинністю.

Гіпотеза дослідження стосувалась сутності організованої злочинності, яка виявляється на нормативному, інструментальному та інших рівнях. В сучасних умовах відбувається формування нових організаційно-правових механізмів боротьби з ними, зокрема комплаєнс-аудиту та його уособлення в формі відносно самостійного комплексу своєрідних компонентів системи фінансового контролю. Розробка на основі міжнародного досвіду концепції комплаєнс-аудиту як елемента теоретико-правових знань стане однією з основ комплексного підходу до розвитку в Україні ефективної системи управління ризиками, а отримані висновки сприятимуть подальшому вдосконаленню наукових пошуків у інших сферах юридичних наукових досліджень. Необхідно зазначити, що українськими науковцями проблемі розвитку механізмів комплаєнс приділено увагу, і їх позиція не викликає заперечень. Навпаки, вони заслуговують на підтримку. Так, В. Гура⁵ пропонує розуміти «комплаєнс» як «відповідність діяльності підприємства та його внутрішньої політики, правил і процедур вітчизняному та міжнародному законодавству, морально-етичним нормам ведення бізнесу, контроль за усіма процесами, здійснення комплаєнс-ризик менеджменту в системі боротьби з корупцією та зміцнення економічної безпеки». Таке визначення не протиріч змісту цього поняття, наведеного Міжнародною асоціацією комплаєнсу. Також важливим є те, що у дослідженні були визначені та ретельно описані основні компоненти системи комплаєнс, включаючи ціль комплаєнс-контролю, його завдання, принципи та функції. Були визначені напрями проведення внутрішнього та зовнішнього комплаєнс-контролю. Підтвердженням наявності властивості системи, що є базовим у

нашому дослідженні, є робота Т. Климка та О. Мельника⁶, де стверджується, що система комплаєнс є універсальною та міжнародно визнаною системою, спрямованою на протидію загрозам і управління ризиками. Її головною метою є забезпечення відповідності діяльності компанії нормам права, правил, рекомендацій та стандартів.

Для побудови відповідної системи, яку розглянуто вище, акцентовано увагу на впровадженні в процес аудиту фінансової діяльності комплаєнс-аудиту, одним з аргументів такого кроку є доведення О. Конопліна та Л. Вороніна⁷, що антикорупційний аудит – це чинник фінансово-економічної безпеки. Такий висновок додатково підтверджує значення комплаєнс для забезпечення національної безпеки, сталого розвитку держави. Цей підхід відповідає вимогам нового стандарту в сфері комплаєнс – ISO 37301:2021 Система управління відповідністю – Вимоги з керівництвом по застосуванню. Необхідно ще раз акцентувати, що вимоги цього документа носять загальний, позавідомчий характер.

Вірність ствердження про те, що комплаєнс-аудит є складовою фінансового контролю підтверджується дослідженнями Т. Кобелевої⁸, якою зроблено такі обґрунтовані висновки: комплаєнс-контроль є новим видом контролю. Впровадження та використання цієї системи дозволяє суттєво зменшити рівень комплаєнс-ризиків. Авторкою використано вдаль словосполучення «забезпечення необхідного рівня комплаєнс безпеки». Також дослідниця обґрунтувала теоретико-методичні положення щодо моніторингу ключових показників комплаєнс-безпеки. Вперше були запропоновані дві моніторингові функції для прак-

⁶ Климко Т., Мельник О. Корпоративний комплаєнс як превентивний захід боротьби з шахрайством. *Економіка і Фінанси*. 2015. № 6–7. С. 20–27.

⁷ Конопліна О. О., Вороніна Л. В. Антикорупційний аудит як фактор фінансово-економічної безпеки. *Стратегічна аналітика та антикорупційний аудит у системі забезпечення фінансово-економічної безпеки держави, регіону, суб'єктів господарювання: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 26–27 жовт. 2017 р.)*. Харків: Нац. ун-т міського господарства імені О.М. Бекетова, 2017. С. 105–107.

⁸ Кобелева Т. О. Дослідження взаємозв'язку комплаєнс-контролю з внутрішнім аудитом та внутрішнім контролем на промисловому підприємстві. *Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: «Економічна»*. 2019. № 2 (21). URL: <https://economics.donntu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/13-Kobielieva-TO.pdf>

⁵ Гура В. Система комплаєнс як спосіб подолання корупції. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-77>

тичного використання, які базуються на тангенціальних (в якості основних показників, що відтворюють ступінь комплаєнс-загроз для підприємства та враховують чотири складові економічної безпеки країни: енергетичну, фінансову, соціальну та інноваційно-інвестиційну) і арктангенціальних (включають важливі складові комплаєнс-безпеки: фінансову, політико-правову, енергетичну та інтерфейсну) залежностей. В основу моніторингової функції Т. Кобелева та П. Перерва⁹ відносять інтегральні показники комплаєнс-ризиків та комплаєнс-безпеки.

Л. Гнилицька¹⁰ наголошувала на необхідності визначення методичного інструментарію для використання комплаєнс-аудиту, однак, сьогодні таке завдання може бути виконано з використанням стандартів, що містять вимоги до системи комплаєнс, які наведено вище. На користь правильності вибраної методології для розв'язання проблеми, якій присвячене це дослідження, свідчать й інші наукові напрацювання вченої¹¹. Так, авторка чітко зазначає, що концептуальним підходом у сфері національної безпеки є застосування методик виявлення взаємозалежності впливу національної безпеки у сфері економічної України на стан економічної безпеки суб'єктів господарювання і навпаки. Своєю чергою, прояви корупції заважають цьому, що створює небезпеку для національної безпеки загалом.

Доповнює роботу напрацювання М. Можаровського¹², яким акцентовано увагу на визначенні видових ознак «комплаєнсу», що покладені в основу галузевої приналежності як найбільш розповсюджених і широко застосовуваних механізмів внутрішнього контролю. Він оперує термінами «комплаєнс-ризиків», «коп-

лаєнс-процедури», «антикорупційний комплаєнс», «податковий комплаєнс», «корпоративний комплаєнс», «трудова комплаєнс», «комплаєнс-норми», «комплаєнс-контроль», що може у комплексі вважатися аргументом для використання в цій статті терміну «комплаєнс-аудит».

Позитивний досвід США та Великобританії розвитку систем комплаєнсу досліджується П. Матвеев та М. Можаровський¹³. Учені розкривають такі терміни, як «комплаєнс-норми», «комплаєнс-захід», «комплаєнс-функції», що практично характеризують «комплаєнс» як складову процесу управлінського впливу. Таким чином, це підтверджує тезу, що «комплаєнс» може використовуватись і при організації роботи суб'єктів боротьби з організованою злочинністю. Відправна теза, що «комплаєнс» за своєю функціональністю повинен розглядатись як механізм управління ризиками, у тому числі тими, що породжуються проявами організованої злочинності, знаходить підтвердження в напрацюваннях Н. Москаленка¹⁴, яка базуючись на вимогах добросовісного виконання законодавства, норм етики, прийнятих С. Гріфіт¹⁵, акцентує увагу на тому, що «комплаєнс» містить у собі механізми попередження та виявлення порушень законодавства. Оригінальним є бачення окремих учених, зокрема В. Іванова та І. Лаврика¹⁶, «комплаєнсу» як явища, що володіє ознаками функціональності, зі своїми формальними ознаками. Завдяки його застосуванню здійснюється протидія злочинності (легалізації доходів кримінального походження, фінансуванню тероризму). Тут також можна знайти підтвердження щодо правомірності використання «комплаєнсу» у протидії проявам орга-

⁹ Перерва П., Кобелева Т. Теоретичні засади комплаєнс-моніторингу в системі економічної безпеки промислового підприємства. *Вісник Національного технічного університету*. 2019. № 1. С. 65–72.

¹⁰ Гнилицька Л. В. Антикорупційний аудит як засіб боротьби з корпоративним шахрайством. *Незалежний аудитор*. 2017. № 20. С. 8–14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Na_2017_20_4

¹¹ Гнилицька Л. Вплив національної безпеки на стан економічної безпеки суб'єктів господарювання в умовах інноваційно-інвестиційного етапу розвитку світової економіки. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2015. № 2-3. С. 61–69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boau_2015_2-3_9

¹² Можаровський М. Ю. Теоретико-правовий аналіз визначення поняття... «комплаєнс» та його видів. *Право.ua*. 2021. № 2. С. 139–148. URL: <https://drfiene.files.wordpress.com/2021/10/compliance-mozharovskyj.pdf>

¹³ Матвеев П. С., Можаровський М. Ю. Теоретико-правові засади комплаєнс-заходів суб'єктів господарювання в Україні. *Актуальні проблеми держави і права*. 2021. С. 113–126. doi: 10.32837/apdr.v0i90.3215.

¹⁴ Москаленко Н. В. Теоретичні аспекти запровадження комплаєнс-контролю в Україні. *Економічний вісник. Серія: Фінанси, облік, оподаткування*. 2018. Вип. 2. С. 106–112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ehsfat_2018_2_17

¹⁵ Griffith Sean J. Corporate Governance in an Era of Compliance. *William & Mary Law Review*. 2016. Vol. 57. No. 6; Fordham Law Legal Studies Research Paper. № 2766661. URL: <https://ssrn.com/abstract=2766661>

¹⁶ Іванов В. Б., Лаврик І. Ф. Комплаєнс як система протидії корупції та запобігання ризиків на рівні суб'єктів господарювання. *Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки»: науково-технічний збірник*. 2016. № 3 (36). С. 80–86. URL: <http://publications.ntu.edu.ua/visnyk/36/080.pdf>

нізованої злочинності, вдосконалення організаційно-правових форм боротьби з цим негативним явищем. На користь того, що комплаєнс – практико-орієнтована форма контролю, який має стратегічний і довгостроковий характер, свідчать напрацювання С. Теленик¹⁷. Однак з наведеною тезою не можна погодитись, тому що за своєю природою це явище може здійснюватись на основі планування, яке має різні рівні, і саме це враховується при формуванні змін до чинного законодавства.

Сприйняття боротьби з організованою злочинністю як складної системи обумовлює об'єктивну необхідність запровадження до її змісту нових форм управління ризиками, які наразі отримали свою реалізацію в системах, призначених до вирішення інших завдань, діючих у різних сферах. Такою універсальною формою виступає комплаєнс-контроль. Правильність таких кроків підтверджується як на теоретичному, так і практичному рівнях, для чого найбільш прийнятним є «експеримент з поширення комплаєнс-контролю у протидії проявам організованої злочинності», опрацювання цієї форми на практиці. Це може бути і протидія торгівлі людьми, торгівлі зброєю, наркотиками тощо. Як зазначалось вище, впровадження комплаєнс-контролю реалізовується через стандартизацію, тобто таке рішення може прийматись як на загальнодержавному, так і відомчих рівнях, зокрема правоохоронними органами, силами безпеки.

Висновки. Розглядаючи управління ризиками у боротьбі з організованою злочинністю в процедурному аспекті, важливо їх співвідносити з соціальним впливом. Оскільки процес впливу складається з безлічі операцій, контрольованих витрат сили, то вибір повинен зупинятись на тих процедурах, які забезпечать ефективну, повну реалізацію оперативних завдань суб'єктами провадження заходів безпеки. Важливою характеристикою процедури застосування комплаєнс-контролю є наявність у них такої властивості, як управлінський вплив, який надає їм доцільного характеру і забезпечує отримання конкретних результатів. Через здійснення управлінського впливу заходи комплаєнс-контролю включені до системи соціального регулювання як важливий фактор забезпечення безпеки.

Процедури безпеки принципово не відрізняються від заходів управління, які мають місце в інших сферах соціального регулювання. Управлінська діяльність носить соціальний характер і вимагає відповідного механізму своєї реалізації. Принциповим є те, що комплаєнс у механізмі боротьби з організованою злочинністю та протидії встановленню злочинцями корупційних зв'язків в установах, організаціях, підприємствах, особливо в тих, що включені до системи національної безпеки, забезпечується взаємозв'язком між профілактичним і правозастосовним підходами.

Періодичність у розвитку системи пов'язана з циклами, які проходить система у своєму розвитку як соціальне утворення. Переживає сукупність явищ, робіт, процесів, що становлять закінчене коло розвитку системи впродовж визначеного часового проміжку часу. Циклічність розвитку соціальної системи вимагає точності, охайності, злагодженості всіх елементів, вона покращує контроль і організацію роботи. Цикл соціальних процесів складається з таких етапів: – виникнення суспільних відносин у невеликому масштабі; розповсюдження і поступове їх визначення; здійснення суттєвого впливу на великі соціальні маси; втрата головуючого положення однією групою суспільних відносин та її зміна іншою; розчинення в нових суспільних відносинах; остаточне безслідне їх зникнення. Впровадження комплаєнс-контролю в систему боротьби з організованою злочинністю як складової управління ризиками може символізувати черговий етап її розвитку.

Список використаних джерел

Список використаних джерел

1. Huss, O., Bader M., Meleshevych, A., Nesterenko, O. Effectiveness of anti-corruption activism in Ukraine's regions: The role of local context, political will, institutional factors, and structural factors. *Demokratizatsiya: The Journal of Post-Soviet Democratization*. 2020. № 28(2). С. 201–227.
2. Мороз В. П., Чаплинський К. О., Богуславський М. Г., Волошина М. О. Протидія організованих злочинності в Україні: сучасність та перспективи : монографія. Дніпро : ДДУВС, 2023. 236 с.

¹⁷ Теленик С. С. Щодо визначення поняття інфраструктурного комплаєнсу об'єктів критичної інфраструктури. *Право і суспільство*. 2020. № 2. Ч. 2. С. 222–235. URL: http://pravoisusilstvo.org.ua/archive/2020/2_2020/part_2/36.pdf

3. Korystin O. E., Denysenko B. A. Content and interpretation of the term “intelligenc” in the context of the intelligence-ledpolicing model (ilp). *Південноукраїнський правничий часопис*. 2023. № 1. С. 72–79. doi: 10.32850/sulj.2023.1.13.
4. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>
5. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26.01.1993 № 2939-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>
6. Гура В. Система комплаєнс як спосіб подолання корупції. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-77>
7. Климко Т., Мельник О. Корпоративний комплаєнс як превентивний захід боротьби з шахрайством. *Економіка і Фінанси*. 2015. № 6–7. С. 20–27.
8. Конопліна О. О., Вороніна Л. В. Антикорупційний аудит як фактор фінансово-економічної безпеки. *Стратегічна аналітика та антикорупційний аудит у системі забезпечення фінансово-економічної безпеки держави, регіону, суб'єктів господарювання: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 26–27 жовт. 2017 р.)*. Харків: Харків. Нац. ун-т міського господарства імені О.М. Бекетова, 2017. С. 105–107.
9. Кобелева Т. О. Дослідження взаємозв'язку комплаєнс-контролю з внутрішнім аудитом та внутрішнім контролем на промисловому підприємстві. *Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: «Економічна»*. 2019. № 2 (21). URL: <https://economics.donntu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/13-Kobielieva-TO.pdf>
10. Перерва П., Кобелева Т. Теоретичні засади комплаєнс-моніторингу в системі економічної безпеки промислового підприємства. *Вісник Національного технічного університету*. 2019. № 1. С. 65–72.
11. Гнилицька Л. В. Антикорупційний аудит як засіб боротьби з корпоративним шахрайством. *Незалежний аудитор*. 2017. № 20. С. 8–14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Na_2017_20_4
12. Гнилицька Л. Вплив національної безпеки на стан економічної безпеки суб'єктів господарювання в умовах інноваційно-інвестиційного етапу розвитку світової економіки. *Бухгалтерський*

- облік і аудит*. 2015. № 2-3. С. 61–69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boau_2015_2-3_9
13. Можаровський М. Ю. Теоретико-правовий аналіз визначення поняття ... «комплаєнс» та його видів. *Право.ua*. 2021. № 2. С. 139–148. URL: <https://drfiene.files.wordpress.com/2021/10/compliance-mozharovskyj.pdf>
14. Матвеев П. С., Можаровський М. Ю. Теоретико-правові засади комплаєнс-заходів суб'єктів господарювання в Україні. *Актуальні проблеми держави і права*. 2021. С. 113–126. doi: 10.32837/apdp.v0i90.3215.
15. Москаленко Н. В. Теоретичні аспекти запровадження комплаєнс-контролю в Україні. *Економічний вісник. Серія: Фінанси, облік, оподаткування*. 2018. Вип. 2. С. 106–112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ehsfat_2018_2_17
16. Griffith Sean J. Corporate Governance in an Era of Compliance. *William & Mary Law Review*. 2016. Vol. 57. No. 6.
17. Fordham Law Legal Studies Research Paper. № 2766661. URL: <https://ssrn.com/abstract=2766661>
18. Іванов В. Б., Лаврик І. Ф. Комплаєнс як система протидії корупції та запобігання ризиків на рівні суб'єктів господарювання. *Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки»: науково-технічний збірник*. 2016. № 3 (36). С. 80–86. URL: <http://publications.ntu.edu.ua/visnyk/36/080.pdf>
19. Теленик С. С. Щодо визначення поняття інфраструктурного комплаєнсу об'єктів критичної інфраструктури. *Право і суспільство*. 2020. № 2. Ч. 2. С. 222–235. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/2_2020/part_2/36.pdf